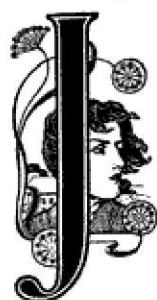

Šmarni gori. — Okolica, dnevni dogodki in dožitki vzbujajo razmišljanje. — —

Če bi tedaj nemožnosti Dagarinovega kresa na ljubo tudi hoteli zanikati kedajšnjo eksistenco Prešernove tragedije in povesti »Nuna«, nekdašnja eksistenca večje epične pesmi o Šmarni gori je s Trstenjakovim pismom izpričana, kajti šestošolec Ferjan jo je prepisaval, prepis je bil predložen cenzuri, in cenzura je delo obsodila, da ne sme v javnost. — Ali je pesnik od cenzure zavrženo delo sam popolnoma uničil, kakor je bil storil s svojimi prvenci, katere je bil dal še na Dunaju Kopitarju v pregled? — (ef. Dun. Zv. V. 38. omnia incendio tradidi.) Kdo ve? —

Našim srednješolskim abiturientom.

Svetuje A. A.

Julija meseca se spet začno zapirati vrata naših srednjih šol, gimnazij in realk. »Naše« so te srednje šole le zato, ker stoje na slovenskem ozemlju; po svoji osnovi, po učnem jeziku so nam tuje. Mesečnik za narodno književnost in prosveto konstatuje zopet suho dejstvo, da ob začetku 20. stoletja Slovenci še nimamo niti ene slovenske srednje šole. Naši voditelji nam niso priborili dosedaj niti ene take šole! Tako životarimo dalje. Naša mladina se vzdaja v tujem jeziku, v tujem duhu. Ali se more, kdor je količkaj praktičen dušeslovec, čuditi, če je vse naše slovensko javno življenje tako klaverno? Nikjer ne vidimo nič harmoničnega, nikjer ne zaznamo pravega energičnega stremljenja k enotnemu smotru, k skupnemu idealu. Potapljamo se v malenkostih; naše najboljše moči se potrošajo v strankarskih prepirih. Kje so naši veliki ideali, naši višji kulturni cilji? Kje je zedinjena Slovenija? Kje je slovensko vseučilišče?

Stara šara! . . .

Koren zla tiči v tuji vzgoji naše mladine. Naši mladini se kvarita duh in značajo tujejezičnih šolah. No danes ne nameravamo dalje govoriti v tuji vzgoji na našem slovenskem ozemlju. Na nekaj čisto drugega bi radi opozorili naše srednješolske abituriente.

Vsa naša slovenska javnost je tudi zato tako malenkostna in brez velikih idealov, ker imamo premalo mož s širokim duševnim

obzorjem. Obzorje pa si razširi le tisti, kdor je videl več sveta, kdor je videl tuje kraje, tuje narode in je študiral tuje kulture. Ni dovolj, če gre slovenski abiturient v Gradec ali na Dunaj in študira tam za svoj ljubi kruhek. Nemškošovinisti Gradec in feaški Dunaj nam ne zadostujeta. A če so slovenski dijaki že sploh prisiljeni, da morajo študirati na tujejezičnih šolah, potem je boljše, da zahaja nekaj odstotkov njih redno v inozemstvo.

Seveda velja naš nasvet le tistim našim abiturientom, ki imajo dovolj gmotnih sredstev — in takih je gotovo nekaj med njimi.

Predno govorimo o inozemstvu, spominjamo se pred vsem avstroogrskih nenemških vseučilišč.

Najprej mislimo na slovanske velike šole. Na češko univerzo v Prago naj bi šlo poslej vsako leto še po več abiturientov nego doslej. Čehi imajo odlične učenjake. Čehi so pa tudi vsem drugim Slovanom vzor marljivosti in delavnosti. Zato se more Slovenec v Pragi veliko naučiti. Nekateri pa naj bi šli v Krakov ali v Lvov, da spoznajo poljski narod in njegovo literaturo.

Vsako leto naj bi študiralo nekaj Slovencev na zagrebški univerzi. Tam bi se našim ljudem ponudila najboljša prilika, da proučavajo naše najbližnje brate, s katerimi bomo zvezani v bodočnosti še veliko tesneje, nego smo v sedanosti . . . Rusi so v velikem svetu, v svetovni literaturi, v svetovni politiki in svetovni trgovini predstavitelji slovanstva. Zato je čisto naravno, da bi moralo vsako leto študirati nekaj Slovencev na peterburškem ali na moskovskem vseučilišču. Neugodne razmere na ruskih univerzah naj ne plašijo preveč naših abiturientov in akademikov! Reakcionarni duh ruske birokracije, ki ovira sveži razvoj vseučilišč, izgine prej ali slej. Neobhodno potrebno pa je, da pozna naša slovenska inteligencija kulturne razmere bratovskega naroda ruskega, potrebno je, da zna v bodoče vsak izobražen Slovenec ruski jezik, ki ga govori nad 85 milijonov ljudi. Brez gostobesednih dokazov je jasno ko beli dan, da slovenska inteligencija ruskih univerz v bodoče ne bo smela prezirati.

Slovinci moramo pa tudi dobro poznati svoje najbližje sosede Neslovane. To so Nemci, Lahi in Madjari.

Nemške kulture in nemškega značaja pa naj naša mladina ne študira na avstrijskih nemških univerzah, ampak v Nemčiji! V Nemčiji so slavne univerze, kjer se goji resnična znanost. Na teh univerzah uče svobodomiselní možje svetovnega imena. Lipsija, Heidelberg, Göttingen in Berlin so vseučiliška mesta, kamor naj bi redno

zahajali naši slovenski akademiki. Tudi Hrvati, Srbi, Bolgarji, Rusi in Čehi se uče radi na univerzah v Nemčiji . . .

Italije naši abiturienti in akademiki ne bi smeli zanemarjati. Domovina klasične umetnosti in prirodnih lepot bi morala našo študujočo mladino privlačiti. Vseučilišča v Milanu, Turinu, v Bologni, v Paviji, Padui, v Florenciji in v Rimu so še na dobrem glasu.

Kaj pa francoske univerze? Redkokdaj slišimo, da bi šel kak Slovenec študirat v Pariz. In vendar kolik dobiček bi bil to za razširjenje duševnega obzorja! Takisto važen je Bruselj.

In angleške univerze — bodo li našim mladim ljudem tudi v bodoče še terra incognita? Ali vas, mladi možje, nič ne mikata n. pr. Oxford ali Cambridge? . . .

Nič ne bi škodilo, ko bi si za par semestrov ogledal kak Slovenec tudi kako skandinavsko vseučilišče. Švedi, Norvežani in Danci so visokokulturni narodi.

Na vzhodu je naš neposredni mejaš Madjar. Ni bil nikdar naš prijatelj. Ali pa svojega nasprotnika nismo dolžni — spoznavati? Madjarji imajo med Jugoslovani čimdalje večji vpliv. To vidimo vsak dan. Ali mislite, da Madjarji nimajo svojstev, ki bi tudi nam lahko bila za vzgled? Madjarski narod je jako svobodoljuben — seveda zase. V svojem stremljenju po samostalnosti in gospodstvu je Oger brezobziren in prekanjen diplomat, ki ne odneha niti za las od svojih zahtev, kadar gre za prosep njegove narodnosti in domovine. Ali bi tudi mi Slovenci ne potrebovali nekoliko — madjarske železne volje? Zato mislimo, da ne bi prav nič škodilo, če bi študiralo na leto po par Slovencev tudi v Pešti . . .

To je torej, kar smo hoteli reči: Širšega obzorja nam treba. In to obzorje se pridobi po širokem svetu. Naša akademijska mladina naj prestopi v bodoče češče avstrijske meje! Naj se povrača s tujih univerz s širokim duševnim obzorjem, z nepokvarjenim slovenskim srcem, z ojeklenjenim značajem ter z energično voljo. Potem se povzdigne tudi niveau naše javnosti. Potem se razvije in utrdi tudi naša slovenska zavednost, ki bode neustrašeno zahtevala, da se nam na našem ozemlju otvorijo šole z maternim učnim jezikom!

